

TÜRK DÜNYASININ MƏDƏNİ HƏYATINDA LƏNKƏRAN

Zaur Məmmədov

Lənkəran Dövlət Universiteti, Lənkəran, Azərbaycan

e-mail: mammadovzaur@mail.ru

ORCID: 0000-0003-1732-5816

DOI: 10.30546/2960-1967.2025.2.2075

Xülasə. Məqalədə Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra Lənkəranın mədəni həyatına dair ətraflı məlumat təqdim olunmuş, Lənkəranın Türk dünyasında mədəniyyət sahəsindəki rolu müəyyən edilmiş və əldə olunan nəticələr təqdim edilmişdir.

Lənkəranın Türk dünyasına verdiyi tövhələrin təhlil edilməsi məqsədilə Lənkəran haqqında yazılmış əsərlər, elmi verilənlər bazalarında nəşr olunan jurnallar, dövlət və qeyri-hökumət qurumlarının rəsmi hesabatları əsasında ətraflı təhlil aparılmışdır. Lənkəranın dünyanın bir çox şəhərləri ilə qardaşlaşmış, qurulan əlaqələr regionda multikultural mühitin və mədəniyyətlərarası harmoniyanın inkişafına dəstək olur. Lənkəranın mehriban və qonaqpərvər insanları, zəngin tarixi, mədəniyyəti və incəsənəti, eləcə də özünəməxsus mətbəxi ilə Türk dünyasının mədəniyyət mərkəzlərindən birinə çevrilmişdir.

Lənkəranda elmi-mədəni mühitin formalaşmasında Lənkəran Dövlət Universitetinin rolu yüksək qiymətləndirilmiş, Universitetin Türk dünyasının ali təhsil müəssisələri və elmi-tədqiqat institutları ilə əməkdaşlığı, beynəlxalq konfransların, simpoziumların keçirilməsi, mübadilə proqramlarının həyata keçirilməsi və birgə layihələr üzərində iş aparması məqalədə araşdırılmışdır.

Açar sözlər: Lənkəran, mədəniyyət, inci, mədəni irs, mətbəx, folklor, universitet

Giriş

Şəhərlər, insan ehtiyacları istiqamətində davamlı inkişaf edərək, mədəniyyətlərin və sivilizasiyaların inkişaf etdiyi yerlər olaraq mədəni varisliyi gənc nəsillərə çatdırmaq vəzifəsini yerinə yetirmişdir. Tarix boyu ticarətçilər, Çindən başlayan karvanları ilə Özbəkistanın Kaşqar əyalətinə gəlmiş və burada yol iki hissəyə ayrılmışdır: bir hissəsi Əfqanıstan düzənliyindən Xəzər dənizinə qədər, digər yol isə Karakoram dağ silsiləsini keçərək, İran üzərindən Anadoluya gəlmiş və oradan isə Trakya vasitəsilə Avropaya çatmışdır. Qərb və Şərq mədəniyyətlərini birləşdirən bu mədəniyyət, Anadolunun Hatay bölgəsindən Pamir dağlarına və Əfqanıstana qədər uzanır. Keçmişdə bu qədim türk şəhərləri İpək Yolu da daxil olmaqla bir çox fərqli yol marşrutlarında və ya bu marşrutlara yaxın ərazilərdə mühüm dayanacaqlar kimi tanınmışdır. Tarix boyu Azərbaycanın mənəvi həyatında dözümlülük haqqında çox şey demək mümkündür. Bütün bunlar, multikultural həyat tərzinin Azərbaycan cəmiyyətinə daha əvvəldən aid olduğunu təsdiq edir.

Aparılan araşdırmalar göstərir ki, Azərbaycanın dilbər guşələrindən biri olan və Cənub mirvarisi adlandırılan Lənkəran Türk dünyasına bir çox tarixi və mədəni dəyərlər bəxş etmişdir. Bu məqsədlə, Lənkəranın Türk dünyasına verdiyi töhfələri yenidən araşdırmaq və yeni fikirlər yaratmaq zərurəti ortaya çıxmışdır.

Araşdırmanın məqsədi, Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra Lənkəranın mədəniyyət həyatına dair məlumatları inkişaf etdirmək, Türk dünyasının mədəniyyət həyatını yeni kontekstdə təqdim etmək və əldə olunan nəticələri bölüşməkdir.

Tədqiqat

Tarixə nəzər saldıqda, 13-cü əsrdə yaşamış Şeyx Zahid Gilaninin, Sufi təriqətinin nümayəndəsi və ardıcılı olmasına baxmayaraq, onun bütün İslam məzhəblərini izləyən insanlar, xüsusilə Türk dünyası tərəfindən yüksək qiymətləndirilməsi Azərbaycandakı dözümlü və multikultural dəyərlərin qədim dövrlərə əsaslandığını sübut edir. Azərbaycanın cənubunda Lənkəran rayonunun Şıxakəran kəndində yerləşən Şeyx Zahidin məqbərəsi Lənkəran və ətraf bölgələrdəki insanlar tərəfindən yüksək hörmətlə qarşılanır, həmçinin turistlər tərəfindən tez-tez ziyarət olunur. Bu, onun dini ayrı-seçkiliyə yol verməyən və birgəyaşayışı təşviq edən bir

dahi olduğunu göstərir. Səidəli Kazımbəyoglu özünün "Cəvahirnameyi-Lənkəran" əsərində bildirmişdir ki, "onun işıqlı məzarı və məqbərəsi onun adı ilə tanınır və Şıxakəranla Xənbili kəndləri (indiki Xolmili) arasında yerləşir". Həmçinin, müəllif 1869-cu ildə məqbərənin təhsil almış insanlar və zadəganlar üçün bir sığınacaq yerinə çevrildiyini qeyd etmişdir [9, s.18].

2018-ci il 13-15 dekabr tarixində ədibin irsini araşdırmaq məqsədiylə "Doğumunun 800-cü il dönümündə Şeyx Zahid Gilani" adlı beynəlxalq simpozium Lənkəran Dövlət Universiteti, AMEA-nın Abasqulu Ağa Bakıxanov adına Tarix İnstitutu, Konya Necmeddin Erbakan Universiteti və TİKA-nın birgə təşkilatçılığı ilə Lənkəran Dövlət Universitetində keçirilmişdir. Azərbaycan, Türkiyə, Bolqarıstan, Rusiya və İranın mütəxəssisləri simpoziumda iştirak edərək maraqlı mövzularda məruzələr etmişlər [5]. Konfrans "Şeyx Zahid klassik mənbələrdə", "Şeyx Zahid və folklor ədəbiyyatı", "Şeyx Zahid müasir tədqiqatlarda", "Şeyx Zahidin həyatı və fəaliyyəti", "Şeyx Zahidin mühiti və bizim mədəni irsimiz", "Şeyx Zahid məktəbinin davamçıları", "Şeyx Zahidin ənənələri" və "Lənkəran regionu" mövzularında bölmələr üzrə davam etmiş və yekun sessiya ilə başa çatmışdır [3].

Azərbaycanda yaşayan xalqların folkloru çox qədim və zəngin bir tarixə malikdir. Əsrlər boyu davam etmiş adət ənənələr rəngarəng qeyri-maddi mədəni irsi yaratmışlar. Bu irsi yaşadan məkanlardan biri zəngin folklor ənənələri ilə tanınan Lənkəran bölgəsidir. Ölkəmizdə qeyri-maddi mədəni irsin təşviq edilməsi məqsədilə 2011-ci ildə Lənkəranın "Azərbaycanın Folklor paytaxtı" elan edilməsi də təsadüfi deyil. Bu məqsədlə "Tarixin canlı şahidləri" - yaşlı mütəxəssislərlə görüşlər, "Bayatı gecələri" folklor gecəsi, "Nənələr və nəvələr" folklor gecəsi, Lənkəran mətbəxi festivalı və digər tədbirlər təşkil olunmuşdur. Lənkəran rayonunun Separadi kəndindən olan "Nənələr" folklor və rəqs qrupu çox məşhurdur. Ümummilli lider Heydər Əliyev 1997-ci ildə Lənkərana səfəri zamanı 1970-ci ildə "Bacılar" adı altında yaradılan qrupa "Nənələr" adını təklif etmişdir. "Nənələr" folklor qrupunun adı yalnız Azərbaycanda deyil, həm də Türk dünyasında "Ninələr" adı ilə tanınır. Qrupun ifa etdiyi "Ay lolo" mahnısı 2012-ci ildə "Grand" mükafatına layiq görülmüşdür. Qrupun repertuarı əsasən Talış dilində mahnılar və bayatılardan ibarətdir [6, s.412].

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının ən böyük təhsil, elm və mədəniyyət qurumu olan UNESCO tərəfindən "Yaradıcı şəhərlər şəbəkəsi" çərçivəsində müəyyən edilmiş 7 yaradıcılıq sahəsinə bunlar daxildir: "Ədəbiyyat", "Dizayn", "Musiqi", "Sənətkarlıq və xalq incəsənəti", "Kino", "Media sənəti" və "Gastronomiya". Türk cəmiyyətinin mədəni irslərindən biri olan qonaqpərvərlik Türk kimliyinin ayrılmaz bir hissəsidir [12].

2021-ci il tarixinə qədər aparılan araşdırmalara əsasən, UNESCO Yaradıcı şəhərlər şəbəkəsinə üzv olan şəhərlərin ümumi sayı 90 ölkədən 295-dir. Türk dünyasında Gaziantep şəhəri 2015-ci ildə, İstanbul və Şəki 2017-ci ildə, Afyonkarahisar və Bakı 2019-cu ildə gastronomiya və dizayn sahələri üzrə bu şəbəkəyə üzv olmuşdur [13]. 8 noyabr 2021-ci il tarixində UNESCO Baş Direktorluğunun qərarı ilə 49 yeni şəhər Yaradıcı Şəhərlər Şəbəkəsinə daxil edilmişdir. Bu kontekstdə, Azərbaycanın Lənkəran şəhəri gastronomiya sahəsi üzrə Yaradıcı Şəhərlər Şəbəkəsinə daxil edilmişdir [14]. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanda UNESCO Yaradıcı Şəhərlər Şəbəkəsinə daxil olan şəhərlərin sayı əvvəlki illərdə Bakı (Dizayn) və Şəki (Sənətkarlıq və Xalq İncəsənəti) şəhərləri ilə birlikdə 3-ə çatmışdır. Sevindirici haldır ki, bu gün YUNESKO-nun təsnifatına görə mətbəx mədəniyyəti sahəsində 5 nominasiyamız mövcuddur: Novruz bayramı, lavaş, dolma, nar festivalı və nəhayət, kulinariya mərkəzi olaraq Lənkəran. Azərbaycan Respublikasının Daimi Nümayəndəliyi və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın beynəlxalq təşkilatlardakı fəaliyyəti və böyük təsiri sayəsində bu nəticələr əldə olunmuşdur.

UNESCO tərəfindən mətbəx paytaxtı elan edilmiş Lənkəran şəhərinin mətbəxi içərisində Özbək və Türk mədəniyyətlərinin izlərini daşıyan plovlar və quşlar da daxil olmaqla, yerli tərkibli dadlı balıq növləri ilə zəngindir. Bundan əlavə, Lənkəran mətbəxinin dadlı

yeməklərinə boranı plov, fisincan, musamma, çölmə kabab, qoz küküsü, tərəhalva, umaç halvası və s. kimi yeməklər də daxildir [1, s.12].

Mənbələr göstərir ki, ləvəngi 12-ci əsrdən əvvəl yaranmışdır. “Ləvəngi”yə XIII əsrdə (1226) Katib Bağdadinin (Şəmsəddin Məhəmməd Əl-Həsən Məhəmməd əl-Kərim Bağdadi) yazdığı “Kitabul-Tabih”də (Aşbazlar kitabı) də rast gəlinir [7, s.43]. Abbasilər dövründə, monqol istilasından əvvəl İran və türk mətbəxinin o dövrün Bağdad mətbəxinə, xüsusən də Ərəb mətbəxinə təsiri haqqında çox yazılıb. Beləliklə, Əbu-Bəkrdən sonra yazılı ədəbiyyatda katib Bağdadinin “Kitabül- Tabih” ində daha bir ləvəngiyə, balıq ləvəngisinə rast gəlirik. Bu əlyazma bizim üçün çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan dünyada kürü istehsalının böyük bir hissəsini təmin edir və ən dəyərli kürü Lənkəran Xəzər sahillərindəki balıqlardan əldə olunur [8, s.11]. Balıq kürü yeməkləri Lənkəran mətbəxinin zəngin növlərindən biridir.

Çay Lənkəran mətbəxinin xüsusi bir elementi hesab edilir və Lənkəranda ilk çay fabriki 1937-ci ildə açılmışdır [2, s.402]. Çayın geniş ərazidə əkilməsi regionun yerli simvoluna çevrilmişdir. Lənkəranda çayçılıq geniş yayılmış və çay Azərbaycanda ümumilikdə hər kəs tərəfindən qəbul edilmiş bir içkidir [4]. Bundan əlavə, feyxonun vətəninin Cənubi Amerika olmasına baxmayaraq, bu məhsul Lənkəranda da yetişdirilir. Lənkəran mətbəxində feyxoadan, C vitamini, yod və kaliumla zəngin olan feyxoa tortu, feyxoa turşusu, feyxoa çayı, feyxoa kompotu, feyxoa mürəbbəsi və digər müxtəlif növlər hazırlanır [1, s.17].

Grand mükafat laureatı, Lənkəranlı baş aşbaz Şahhüseyn Kərimov milli mətbəximizi dünyanın 100-dən çox ölkəsində keçirilən festivallarda təmsil etmişdir. O, dünyada ən məşhur 60 aşbazdan biri olaraq “III Minilliyin Ulduzu” adı ilə təltif olunmuşdur [1, s.19].

17-21 mart 2022-ci il tarixlərində Livanda keçirilmiş 17 ölkənin, o cümlədən Türk dünyasının iştirak etdiyi Beynəlxalq Kulinariya Çempionatında “Lənkəranın kulinariya” komandası birinci yeri tutmuşdur [15]. Qeyd olunan beynəlxalq sərgilərdə Lənkəranın təmsili, eləcə də rayonda keçirilən gastronomik festivallar regiona turist axınının cəlb olunmasına da böyük töhfə verir.

Qardaşlaşmış şəhərlər hərəkəti Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələrində mühüm rol oynayır. Qeyd etmək lazımdır ki, Bakı, Sumqayıt, Şəki, Şamaxı, Naxçıvan, Gəncə, Lənkəran şəhərləri 4,000-dən çox üzvü olan Ümumdünya Qardaşlaşmış Şəhərlər Federasiyasında Azərbaycanı təmsil edirlər. Qardaşlaşmış şəhərlər Azərbaycan Respublikasının Türk dünyası ilə mədəni əməkdaşlığında mühüm rol oynamışdır. Bunlar Türkiyə Respublikasının Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Giresun, Gaziantep, Kars, Iğdır şəhərləri ilə qardaşlaşmış şəhərlərdir.

Türkiyənin Ceyhan, İskəndərun, Payas, Dört Yol, Mersin-Toroslar, Sarımazı və Lapseki bələdiyyələrinin rəhbərlərindən ibarət nümayəndə heyəti 1 may 2005-ci ildə Azərbaycanın Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən təşkil olunan səfər çərçivəsində Azərbaycana gəlmişdir. Səfər zamanı Sumqayıt, Salyan, Lənkəran, Ağdaş, Qəbələ, Şəki, Yevlax şəhərlərinin icra hakimiyyətləri ilə Ceyhan, Dört Yol, İskəndərun, Payas, Sarımazı, Lapseki və Toroslar bələdiyyələri arasında qardaşlaşmış şəhərlər haqqında protokollar imzalanmışdır [10, s.148]. İlk Özbəkistan-Azərbaycan Regionlararası Forumu 24 fevral 2023-cü ildə keçirilmiş və Lənkəran ilə Buxara şəhərləri arasında qardaşlaşmış şəhərlər haqqında protokol imzalanmışdır [16].

Lənkəranda artıq elmi mühit formalaşmış, Türk dünyasına töhfə verən tədqiqatlar aparılmaqdadır, təhsil və elm sahəsində böyük əməkdaşlıq layihələri həyata keçirilir. 1992-ci ildə yeni yaradılmış Lənkəran Dövlət Universitetinin imzaladığı ilk müqavilələrdən biri Ankara Universiteti ilə olan əməkdaşlıq müqaviləsidir. Hal-hazırda Türkiyə Respublikasının 50-dən çox universiteti ilə elmi və akademik əməkdaşlıq sazişləri olan Universitetdə layihələr həyata keçirilir, müəllim və tələbə mübadiləsi aparılır [11, s.126]. Lənkəran Dövlət Universiteti Azərbaycanın cənub bölgəsindəki yeganə universitet olduğundan demək olar ki, bütün elmi və mədəni tədbirlərin əsas təşkilatçılarından biridir.

2017-ci il aprel 23-26-da Lənkəranda Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Tarix İnstitutu, Türkiyə Respublikası Atatürk Araşdırma Mərkəzi və Lənkəran Şəhər İcra Hakimiyyətinin birgə təşkilatçılığı ilə “XX əsrdə türkdilli-müsəlman xalqlara qarşı soyqırımlar” mövzusunda IV Beynəlxalq elmi konfrans keçirilmişdir [17]. Konfransda Rusiya, Almaniya, Türkiyə, Albaniya, Polşa, Özbəkistan, Qazaxıstan, Gürcüstan, Qırğızıstan, Ukrayna, Moldova və digər ölkələrdən olan tədqiqatçılar Türk-İslam ölkələrində baş vermiş soyqırımlara həsr olunmuş məruzələrlə çıxış etmişlər.

2021-ci il 24 dekabr tarixində “Müasir dövrdə Türk dünyasının aktual problemləri” mövzusunda elmi konfrans keçirilmiş, müxtəlif təşkilat və elmi müəssisələrdən 147 məruzə təqdim olunmuşdur [18].

2022-ci il mayın 13–15-də Lənkəran Dövlət Universiteti və Türkiyə Respublikasının İqtisadi İnkişaf və Sosial Araşdırmalar İnstitutu (İKSAD) ilə birlikdə “Beynəlxalq Çay Konfransı” təşkil edilmişdir. Konfransda Azərbaycan, Türkiyə, Bolqarıstan, Rumıniya, Hindistan, Çin, İndoneziya və Pakistan nümayəndələri çıxış etmişlər [19].

2022-ci il mayın 13–15-də Lənkəran Dövlət Universitetində VI Beynəlxalq “Hoca Əhməd Yəsəvi” elmi-tədqiqat konfransı keçirilmiş, bu tədbirdə 24 ölkədən və 10 təhsil müəssisəsindən (Azərbaycan Universiteti, Yanardağ Dövlət Tarix-Mədəniyyət və Təbiət Qoruğu, AMEA-nın Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya İnstitutu, Naxçıvan Dövlət Universiteti, AMEA-nın Humanitar Tədqiqatlar İnstitutu, Bakı Slavyan Universiteti, Bakı Dövlət Universiteti, Odlar Yurdu Universiteti, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti) nümayəndələr iştirak etmişdir [20].

2022-ci il dekabrın 8-9-da Lənkəran Dövlət Universiteti və Türkiyə Respublikasının İqtisadi İnkişaf və Sosial Araşdırmalar İnstitutu (İKSAD) ilə birgə “İpək Yolu” mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans keçirilmişdir [21]. Bu konfransda Türk dünyasına daxil olan ölkələr də daxil olmaqla, 21 ölkə və 10 təşkilat iştirak etmişdir.

2023-cü il oktyabrın 20-21-də Lənkəran Dövlət Universiteti və Kafkas (Qars) Universitetinin həmsədrliyi ilə ümummilli lider Heydər Əliyevin və Türkiyə Respublikasının 100 illik yubileyinə həsr olunmuş “I Beynəlxalq Heyvandarlıq” konfransı LDU-da keçirilmişdir [22]. Konfransda Azərbaycan, Türkiyə, Rusiya, Belarus, Gürcüstan, Qazaxıstan, Yunanıstan, Ukrayna və Əlcəzair olmaqla 9 ölkədən və 9 təhsil müəssisəsindən nümayəndələr məruzələrlə çıxış etmişdir.

Aparılmış tədqiqatlar göstərir ki, Cənubun incisi adlandırılan Lənkəran Türk dünyasının mədəni həyatında mühüm rol oynamaqla təhsil, elm və mədəniyyətin inkişafında, milli və mənəvi dəyərlərin bir araya gətirilməsində və mədəniyyətlərarası harmoniyanın formalaşmasında mühüm rol malikdir. Müxtəlif dövrlərdə keçirilmiş beynəlxalq tədbirlər Lənkəranın Türk dünyasındakı nüfuzunu daha da artırmışdır.

Nəticə

Tədqiqat işində Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra Lənkəranın mədəni həyatına dair ətraflı məlumat təqdim olunmuş, Lənkəranın Türk dünyasında mədəniyyət sahəsindəki rolu müəyyən edilmiş və əldə olunan nəticələr təqdim edilmişdir.

Cənub mirvarisi adlandırılan Lənkəran Türk dünyasına bir çox tarixi və mədəni dəyərlər bəxş etmişdir. Bu dəyərlərin təhlil edilməsi məqsədilə Lənkəran haqqında yazılmış əsərlər, elmi verilənlər bazalarında nəşr olunan jurnallar, dövlət və qeyri-hökumət qurumlarının rəsmi hesabatları, həmçinin Lənkəran Dövlət Universitetində keçirilən elmi konfransların materialları əsasında ətraflı təhlil aparılmışdır. Məqalədə tarixi məlumatların dəqiqliyini tədqiq etmək məqsədilə istifadə olunan istinadların tarixi əsaslarla uyğunluğu təmin edilmişdir. Araşdırma nəticəsində müəyyən olunmuşdur ki, təkcə siyasi maraqlar deyil, həm də təhsil, elm və mədəniyyət Türk dünyasını bir araya gətirməkdə mühüm rol oynayır.

Lənkəranın mehriban və qonaqpərvər insanları, zəngin tarixi, mədəniyyəti və incəsənəti, eləcə də özünəməxsus mətbəxi ilə Türk dünyasının mədəniyyət mərkəzlərindən birinə çevrilmişdir.

Son illərdə həyata keçirilən məqsədyönlü islahatlar göstərir ki, yalnız siyasət deyil, eyni zamanda təhsil, elm və mədəniyyət də Türk dünyasının bir araya gətirilməsində mühüm rol oynayır.

Lənkəranda elmi mühitin formalaşmasında Lənkəran Dövlət Universitetinin rolu yüksək qiymətləndirilə bilər. Universitetin Türk dünyasının ali təhsil müəssisələri və elmi-tədqiqat institutları ilə əməkdaşlığı, beynəlxalq konfransların, simpoziumların keçirilməsi, mübadilə proqramlarının həyata keçirilməsi və birgə layihələr üzərində iş aparması Lənkəranın həm Türk dünyasında tanınmasına, həm də qloballaşmasına töhfə verir.

Lənkəranın müxtəlif dünya şəhərləri ilə qardaşlaşmasının inkişaf etdirilməsi, qardaşlaşmış bələdiyyələrin və məktəblərin sayının artırılması, yalnız Lənkəranda deyil, regionda da multikultural mühitin formalaşmasına və mədəniyyətlərarası harmoniyanın inkişafına dəstək olacaqdır.

Lənkəranın keçmişini və bu gününü qiymətləndirən tədqiqatların nəticələrinə əsasən, regionun təbii iqlimi nəzərə alınmaqla, şəhər Türk dünyasının turizm mərkəzlərindən birinə çevrilə bilər.

Ədəbiyyat

1. Aysel Alakbarova (2012). Azərbaycan'ın güney bölgəsinin (Lənkəran bölgəsi) turizm arz olanakları və haldır turizme bakiş açısl. İzmir Dokuz Eylül Universiteti, Sosial Bilimler Enstitüsü, Magistr dissertasiyası. 24 s.
2. Böyükəğa Hüseyinbalaoğlu, Mirhasım Talışlı. (Bakı-1990). Lənkəran. 511 s.
3. “Doğumunun 800-cü ilində Şeyx Zahid Gilani” mövzusunda beynəlxalq simpoziumun materialları (2018, 13-15 dekabr) LDU 287 s.
4. Quliyev F.A., Əsədov Q.Q., Nüsrətzadə C.C. (2023) AMEA-nın LREM-də yetişdirilən yeni çay növlərinin yarpaqlarının bəzi biokimyəvi elementləri. Riyaziyyat və təbiyyat elmlərinin aktual problemləri. Fəlsəfə doktoru, dos. V.L. Rabinoviçin anadan olmasının 100 illik yubileyinə həsr olunmuş beynəlxalq elmi-praktik konfransın materialları. Petropavlovsk-Bakı-Surqut, 311 s.
5. Lənkəran Dövlət Universitetində Şeyx Zahid Gilaninin 800 illik yubileyinə həsr olunmuş beynəlxalq simpozium keçirilib (2018), AMEA xəbərlər. <https://science.gov.az/az/news/open/9354>
6. Mirhasım Talışlı, Etibar Əhədov (Bakı, 2017). Lənkəran: Ensiklopedik Məlumat, II Cild. 511s.
7. Muhammad ibn al-Hasan Ibn al-Karim (2009) Kitabü't-tabi: Abbasi Bağdatından yeməklər, tatlılar, çeşniler, KitapYayınevi 176 s.
8. Tahir Əmiraslanov (2024). Azərbaycanın cənub-şərq bölgəsində formalaşmış təbii mətbəx brendləri və onların yayılma arealları, ləvənginin təmsalında onların dünyəviləşdirilməsi, Lənkəran Dövlət Universiteti. Texniki və Aqrar Elmlər № 2, səh. 9-24.
9. Zaur Məmmədov. (2021). Şeyx Zahid türbəsi regionda birgəyaşayışın göstəricilərindən biri kimi. Lənkəran Dövlət Universiteti Elmi Xəbərlər, Humanitar elmlər seriyası №2, səh. 17–22.
10. Zaur Məmmədov.(2021) Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Respublikası arasında mədəni əməkdaşlıq (2003-2010). Bakı, Elm və təhsil 301 s.

11. Zaur Məmmədov (2016). Türkiyə Respublikası universitetlərinin Lənkəran Dövlət Universitetinin beynəlxalq əlaqələrində rolu. Lənkəran Dövlət Universiteti. Ali Təhsildə Keyfiyyət Təminatı. Respublika Elmi Konfransının Materialları, Lənkəran. LDU 178 s.
12. <https://unesco.mfa.gov.az/az/news/3150/lenkeran-qastronomiya-nominasiyasi-uzre-unesco-nun-yaradici-seherler-sebekesine-daxil-olub>
13. <https://www.unesco.org/en/creative-cities/grid?hub=80094>
14. <https://www.unesco.org/en/creative-cities/lankaran>
15. <http://lenkeran-ih.gov.az/az/news/1413.html>
16. <http://lenkeran-ih.gov.az/az/news/lenkeran-seheri-ile-buxara-seheri-qardaslasib.html>
17. <https://science.gov.az/az/news/open/5524>
18. https://lsu.edu.az/new/imgg/KONFRANS%20MATER%C4%B0ALI%202021_24%20deka-brpdf
19. <https://efaidnbmnnnibpcajpcglefindmkaj/https://lsu.edu.az/new/imgg/%C3%87AY%20K%C4%B0TAP.pdf>
20. https://www.yesevikongresi.org/_files/ugd/d0a9b7_63d4444edda84a86814253680a50f2ce.pdf
21. https://www.silkroadcongress.co.uk/_files/ugd/614b1f_f9c8dcc15abb43d7833816422e094dc0.pdf
22. <https://lsu.edu.az/new/imgg/Konfrans%20material%C4%B1%20-%20SON.pdf>

LANKARAN IN THE CULTURAL LIFE OF THE TURKISH WORLD

Zaur Mammadov

Lankaran State University, Lankaran, Azerbaijan

In the research, the detailed information about the cultural life of Lankaran in the period after the restoration of state independence of the Republic of Azerbaijan was given, the role of Lankaran in the cultural life of the Turkish world was determined and the obtained results were provided.

Lankaran, called the pearl of the south, has contributed many historical and cultural values to the Turkish world. In order to investigate these values, detailed analysis was carried out using the books written about Lankaran, magazines published in the scientific databases, official reports of state and non-government portals, the materials of scientific conferences held at Lankaran State University.

In order to study the accuracy of historical information in the article, identification of the references used as the basis with the history is ensured.

It has been revealed that not only political interests, but also education, science and culture have important roles in bringing the Turkish world together.

Lankaran has become one of the cultural centers of the Turkic world with its generous and hospitable people, basic history, culture and art, as well as its unique cuisine.

Purposeful reforms carried out in recent years show that not only politics, but also education, science and culture have a great role in bringing the Turkic world together.

The role of Lankaran State University can be greatly appreciated in the establishment of the scientific environment in Lankaran, and its cooperation with higher education institutions and scientific research institutes of the Turkish world, holding the international conferences, symposiums, implementation of exchange programs, and working on joint projects contribute to the recognition of Lankaran in the Turkish world, as well as its globalization.

To develop twinning of Lankaran with different cities of the world and increase the number of twin municipalities and twin schools alongside with cities will support the establishment of a multicultural environment and the development of intercultural harmony not only in Lankaran, but in the region.

According to the results of the research that evaluates the past and present time of Lankaran, the city can become one of the tourist centers of the Turkic world considering the natural climate of the region.

Keywords: Lankaran, culture, pearl, cultural heritage, cuisine, folklore, university

ЛЯНКЯРАН В КУЛЬТУРНОЙ ЖИЗНИ ТЮРКСКОГО МИРА

Заур Мамедов

Лянкяранский государственный университет, Лянкяран, Азербайджан

В статье показаны улучшение информации в период после восстановления государственной независимости Азербайджанской Республики о культурной жизни города Лянкяран, обращение с новым взглядом на культурную жизнь тюркского мира Лянкяраня и приобретенные результаты.

Согласно проведенным исследованиям, Лянкяран один из очаровательных уголков Азербайджана, который называется жемчужиной юга, подарил тюркскому миру множество исторических и культурных ценностей. С этой целью, чтобы ещё раз исследовать какой вклад подарил Лянкяран Тюркскому миру и приобрести новых взглядов, был проведён разбор с использованием книг, которые написаны о Лянкяране, статистической информации, журналов из наукомерических баз, отчётов государственных и негосударственных порталов, материалов из конференций, проведённых в Лянкяранском государственном университете.

Вместе со своими щедрыми и гостеприимными людьми, учёными, выросшие в регионе, глубоко укоренившаяся историей города, культурой и искусством, а также своей кухней Лянкяран превращается в один из центров Тюркского мира.

Лянкяран со своим щедрым и гостеприимным народом, своей глубокой историей, культурой и искусством, а также уникальной кухней превратился в одним из культурных центров тюркского мира.

Целенаправленные реформы, проводимые в последние годы, привлекают внимание не только к политике, но и к большой роли образования, науки и культуры в объединении тюркского мира.

Можно высоко оценить роли Лянкяранского государственного университета в формировании научной среды в Лянкяране, а также его сотрудничество с высшими учебными заведениями и научно-исследовательскими институтами тюркского мира, проведение международных конференций, симпозиумов, программ обмена, работу над совместными проектами способствуют признанию Лянкяраня в турецком мире, а также его открытию миру.

Развитие побратства Лянкярани с разными городами мира, увеличение числа братских муниципалитетов и братских школ наряду с городами будет способствовать формированию мультикультурной среды и развитию межкультурной гармонии не только в Лянкяране, но и в регионе.

По результатам исследований, оценивающих особенно прошлое и настоящее Лянкяран, с учетом природного климата региона, Лянкяран может превратиться в одним из туристических центров тюркского мира.

Ключевые слова: Лянкяран, культура, жемчужина, культурное наследие, кухня, фольклор, университет

Daxil oldu: 08.07.2025

Çap edildi: 15.12.2025